

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2025

BULGARIAN
HIGHER LEVEL

Monday, 16 June
09:30 - 12:30

The 2025 examination papers were adjusted to compensate for disruptions to learning due to COVID-19. This examination paper does not necessarily reflect the same structure and format as the examination papers of past or subsequent years.

Изпълнете всички задачи от трите части. Всички отговори трябва да бъдат написани на български език.

Първа част

Прочетете внимателно текста и отговорете на шестте въпроса, които следват. Отговорете със свои думи, като избягвате простото копиране на фрази и изречения от текста.

Животът в чуждата страна

В един средновековен текст, в който се говори за **просперитета** в областта на науките и се описват условията, които допринасят за този просперитет, заедно с упоритостта, с определени позитивни качества на характера и с добрия учител, е включена и чуждата земя. Тоест този, който иска да направи научна кариера, трябва да напусне родната си земя, да отиде в чужбина и там поради някакви причини успехът на неговите занимания е гарантиран.

Чуждостта изглежда е важно условие за всяко личностно изграждане. В чуждата страна никой не ни познава, ние сме напуснали сигурността и уюта на нашето обкръжение, попаднали сме в чужда култура и не можем да разчитаме на това, което сме наследили от традицията на рода и родината си и на всичко, което сме усвоили дотук. Трябва да включим личния си потенциал и личните си качества, за да разберем света около нас и напреднем. Нашите действия, сила и интелигентност ще ни помогнат да изградим своята нова лична вселена. Контактът с чуждото е ползотворен, той обогатява личния опит, разширява светогледа и избистря идеите – ние започваме да виждаме по-ярко и по-отчетливо дори характеристиките на собствената си култура.

Счита се, че една от причините за появата на древногръцката философия е колонизацията на чужди земи, при която хората, напуснали своята земя, попадат в ситуация, където огромна част от нещата са различни. Семейната атмосфера, връзката между хора и богове се е променила и дори звездите стоят по различен начин. Тогава вече не можеш да твърдиш, че нещата са завинаги така, както са били установени, защото животът в този чужд свят не е този, с който си свикнал и ти се налага да започнеш да мислиш, да се усъмниш в това, което си научил досега и което ти е било разказано. Налага ти се да разбереш това, което е около тебе и да конструираш нова картина на света.

Примерите могат да бъдат разширени и по отношение на **фолклора**. Във **вълшебната приказка** героят, за да претърпи трансформация, за да стане от беден селски син принц или цар, трябва да напусне родното си място, там, където ориентирите на живота му са зададени от традицията и изглеждат непроменими, и да попадне в ситуация, където личната му активност, личното му **остроумие**, сила и прочее ще съумеят да конструират едно ново лично пространство. Така че когато се върне, то вече ще бъде друго, ще бъде модифицирано според неговите личностни проявления.

Интересен е въпросът – има ли въобще чужда земя, когато нямаш собствена родина? Имам *родина* и затова мога да пътувам, затова мога да тръгна, защото в идеал имам къде да

се върна. И да се върна същевременно като някакъв друг или по-друг, променен, с друг опит и разширени представи за света.

Но може да има също и чужда земя без собствена. Населването на северноамериканския континент ни го показва, че може да има такава земя, в която отиваш, за да не се върнеш никога там, откъдето си дошъл, за да я направиш своята лична земя, за да я устроиш ти. Все пак, за да тръгнеш без перспектива за завръщане, трябва по някакъв начин да си се отчуждил от своето място. Съществуват условия, които могат да отчуждят човека от собствената му страна.

Струва ми се обаче, че днес разделението между нашето и чуждото пространство не изглежда така ясно и **обективно установено**, както в миналите традиционни общества и затова днес е по-лесно да се отчужиш от собствената си страна, която може да се превърне в едно потискащо място. Същевременно е възможно някоя друга страна по света да се окаже по-близка за нас. Още Монтен казва: „Живея, където се привързвам“, където успея да установя мои, собствени връзки. Тоест ние вече определяме своето и чуждото спрямо полюсите на нашето собствено съществуване, способност за адаптация, способност за промяна и движение в този свят.

Все пак, дори напълно адаптирани, ние винаги пренасяме по някакъв начин своето, родното в чуждата страна. Познавам едно семейство български емигранти от 1960 г., които говорят потресаващ шопски диалект. И на моя въпрос как са запазили езика си, те отговарят: „Езика го забравя, който иска“. Опростявам малко, но мисля, че в това отношение има две различни групи хора - едните, които искат да бъдат някак си себе си в чуждото, макар че са отишли тъкмо в това чуждо, за да бъдат в него и другите, които искат изцяло да се потопят в чуждото и да забравят своето.

Всъщност в днешното общество разликата между родно и чуждо до голяма степен се заличава. Пространството се е глобализирало и ние се чувстваме по-скоро като „граждани на света“, отколкото принадлежащи на едно място – животът в големите градове, с всички свои удобства и проблеми, е общо взето еднакъв на различните места. Днес 75-80% от населението на света живее в големи градски конгломерации и дори разликите между различните култури да продължават да съществуват, когато попаднем в тези градове, виждаме, че техните основни структури, базисните им характеристики са идентични. Блоковете са същите, светлините са същите, рекламите са същите, летищата, метрото, хотелите, в които спим, са в една или друга степен същите.

Изпитвам някаква естетическа неприязненост към глобализираното пространство. Бих искал да мога да пресека граница, да си поема дъх вън от собственото си място, да вдъхна чужд въздух, независимо дали ще се върна или няма да се върна. Не бих искал да пътувам по земното кълбо все на едно и също и на едно и също място, дори там да има комфортни хотели, дори там да има всички удобства и пр. Бих искал да има и нещо друго или нещо чуждо.

По « Чуждата земя » (адаптация на откъс), Професорско каре с участници проф. Цочо Бояджиев, проф. Калин Янакиев, проф. Владимир Градев, проф. Георги Каприев, Портал за култура 28.01.2019

**Професорското каре включва четирима добре познати на българската общественост преподаватели от Софийския университет „Св. Климент Охридски“*

Въпроси**100 точки****Първа част****(30/100)**

1. Какво е значението на думите и на изразите в текста?

а) просперитет

1 точка

б) фолклор

1 точка

в) вълшебна приказка

1 точка

г) остроумие

1 точка

д) обективно установено

1 точка

2. Според текста, коя е една от причините за появата на древногръцката философия и защо?

5 точки

3. Според текста, защо попадането в чужда среда е ползотворно за изграждането на личността ?

5 точки

4. « Интересен е въпросът има ли въобще чужда земя, когато нямаш собствена родина? »
Какъв е отговорът на автора?

5 точки

5. « Живея, където се привързвам .» Според текста и според вас, защо днес е по-лесно да предпочетем « някоя друга страна по света » пред собствената си родина?

5 точки

6. « Не бих искал да пътувам по земното кълбо все на едно и също и на едно и също място... » Възможно ли е да пътуваш все на едно и също място ? Обяснете какво има предвид авторът ?

5 точки

Втора част**(30/100)**

« Езика го забравя, който иска. » Според вас, можем ли да забравим родния си език?
Аргументирайте отговора си. (100 - 150 думи)

Трета част**(40/100)**

Напишете съчинение (минимум 300 думи) на една от следните теми:

1. „Нищо не развива интелигентността така, както пътуването.“ (Емил Зола)

или

2. “Човек винаги е свикнал да търси причините и за доброто, и за лошото въвн от себе си.
А те са вътре в нас.” (Димитър Талев)